

«СПОРТ ВНЕ ПАЛІТІКІ»

Ірина Ліщинська, спортивна директорка Run Ukraine, заслужена майстриня спорту, срібна призерка Олімпійських ігор та чемпіонату світу з бігу на 1500 м, чемпіонка Європи серед молоді, переможниця Всесвітньої універсиади, рекордсменка України

Імідж держави на міжнародній арені формують її економічний потенціал, багатство культури й політичний авторитет. Одним із маркерів успішності є проведення грандіозних спортивних змагань, таких як Олімпійські ігри або чемпіонати світу з футболу. Окрім залучення інвестицій, розвитку інфраструктури й туризму, організація міжнародних заходів допомагає поліпшити політичну репутацію країни, яка їх проводить. Регулярна співпраця зі світовими спортивними організаціями, такими як Міжнародний олімпійський комітет і ФІФА, спонсорство спортивних команд, перемоги спортсменів допомагають державі підвищити свою символічну присутність, а отже впливати на прийняття рішень і світову політику. Бути організатором грандіозних змагань — це як потрапити у престижний клуб тих, хто втілює найамбітніші цілі.

Погляньте на віп-трибуну під час таких подій, там присутні практично всі перші особи держав. Чому? По-перше, вони підтримують національну команду, заохочують молодь своєї країни до спорту і здорового способу життя, показують, що спорт є важливою складовою національної культури. По-друге, використовують візит для зміцнення дипломатичних зв'язків та налагодження співпраці з іншими державами. І по-третє, політики високого рівня приїжджають на міжнародні змагання, щоби показати значущість спорту для власної політичної програми та заодно на тлі чемпіонів продемонструвати причетність до їхнього успіху. Спортивні перемоги підвищують престиж, видимість країни та її лідера у світі й утворюють політичний вектор, який держава реалізовує.

Спорт і пропаганда

Радянський Союз розпався понад 30 років тому, але російський уряд продовжує втілювати його застарілі імперські колоніальні амбіції. Бажання жити минулим, завойовувати, відбирати чуже, домінувати, контролювати інші країни та постійно панувати стає хворобливою одержимістю й персональним викликом. Росія продовжує радянські нарративи перегонів досягнень. Тільки щоразу ставки підвищуються і потрібні все амбітніші проекти, щоби продемонструвати велич. Тому і з'явилися заявки на проведення Олімпіади в Сочі 2014 року та чемпіонату світу з футболу 2018-го, щоби усім довести: Росія найсильніша, найбільша, найпотужніша і найвпливовіша.

Олімпійські ігри в Сочі в рік, коли Росія відкрито окупувала Крим, і в рік гібридного вторгнення на схід України стали засобом пропаганди «руського міра» та демонстрації сили Росії.

Росія як колоніальна держава перетворює спорт на пропагандистський інструмент для досягнення різноманітних цілей: зміцнення політичного впливу й домінування над іншими країнами; збереження правлячого режиму через контроль за населенням і відволікання від внутрішніх проблем; розбурхування патріотизму й гордості; відбілювання репутації й відвертання уваги від воєнної агресії Росії проти інших незалежних держав; поширення своєї культури й ідентичності, щоби показати велику та могутню державу, яка має сильний потенціал, а отже здатна досягати «високих результатів» в інших сферах.

Паралельно в Росії постійно працює внутрішня пропаганда для своїх громадян: існує «зовнішній ворог», який зазіхає на велику Росію і якого треба перемагати на різних «фронтах», та «постійна загроза», до якої потрібно бути готовими. Уже 20 років уряд Росії впроваджує таку деформацію сприйняття реальності й росіяни перебувають в інформаційній бульбашці. Потім ними легко маніпулювати й контролювати. Вони

починають бачити інші країни ворогами, збільшується нетерпимість та агресія. Транслюється національна ідея російської величі через образ захисників і переможців, щоб боялися, поважали та рахувалися з Росією. І це стосується як військової сфери, так і спорту. Ця легенда штучно підтримується в російському інфопросторі, витрачається багато різних [ресурсів](#), щоби просунути її на Захід.

Успіхи спортсменів на великих змаганнях, особливо перемоги на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу, покращують імідж держави, підживлюючи національну гордість і патріотизм російського суспільства. Держава підтримує спорт і показує, що вона ставить перед собою грандіозні цілі в розвитку цієї галузі. Фундамент закладається з дитинства. Мрія багатьох дітей — бути переможцями, бути першими, бути схожими на професійних спортсменів. Підлітки, для яких, здавалося б, не існує авторитетів, розвішують у кімнатах плакати із зображеннями спортивних кумирів, стежать за їхнім життям в інстаграмі, мріючи дістати заповітний автограф. Успішні спортсмени для них — ніби супергерої, з яких списується модель життя. Молоде покоління надає великого значення тому, про що говорять і як поведуться герої спорту. Це допомагає просувати спорт і досягнення спортсменів у державі та служить ефективним інструментом формування національної приналежності та єднання спортсменів і вболівальників.

Спортивно-політичний союз

Спорт у Росії немислимий без політики. Політичні рішення впливають на розподіл бюджетних коштів для розвитку спорту в країні, а також на фінансування спортивних команд і клубів. Наприклад, одні види спорту фінансують більше, ніж інші, залежно від політичних потреб. У контракті на проведення міжнародних змагань завжди є пункт про гарантії від уряду держави, що прямо вказує на взаємозв'язок політики та спорту.

Політика Росії також має великий вплив на результати спортивних змагань, а коли велика політика втручається у великий спорт — це стає загрозою. Чесна спортивна конкуренція підміняється політичним державним замовленням. Одного успішного проведення чемпіонату чи Олімпіади для Росії з її імперськими зазіханнями замало. Їй потрібна ще амбітніша мета й абсолютна першість — перемога в медальному заліку. Як у пісні: «І значить нам потрібна одна перемога. Одна на всіх — ми за ціною не постоїмо!» І тут усі засоби згодяться. Якщо Росія проводить захід — то вона й повинна перемогти. Із самого верху надходить державне замовлення на перемоги, медалі, чемпіонів, підкріплене необмеженим фінансуванням. І світ у цьому переконався, коли за результатами розслідування Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА) на Олімпіаді в Сочі виявилось, що Росія, всупереч загальноприйнятим правилам спортивних змагань, застосувала систему допінгу на державному рівні. Були виявлені системні порушення з боку російських державних установ і спортсменів щодо вживання заборонених для використання спортсменами речовин. Приводом для початку проведення розслідування стали численні випадки використання російськими спортсменами допінгу, викриті на Олімпіаді-2014. ВАДА [дійшло висновків](#), що саме міністерство спорту Росії визначало спортсменів, для яких необхідно приховати позитивні допінг-проби, та організувало заміни зразків зі слідами допінгу на чисті.

Додатково після декількох попередніх розслідувань протягом 2014-2015 років та публікації [звіту комісії](#) ВАДА з розслідування діяльності російського антидопінгового агентства від 9 листопада 2015 року Рада Всесвітньої легкої атлетики (World Athletics) відсторонила збірну Росії з легкої атлетики від змагань. У звіті містилися звинувачення в масових і систематичних приховуваннях застосування допінгу російськими спортсменами. Також виявилось, що російське антидопінгове агентство знищило проби допінг-контролю. На підставі проведеного розслідування ВАДА рекомендувала Всесвітній легкій атлетиці дискваліфікувати Всеросійську федерацію легкої атлетики (ВФЛА), позбавити ліцензії Московську антидопінгову лабораторію, відсторонити російських легкоатлетів від змагань під егідою Всесвітньої легкої атлетики. Також ніхто

з представників ВФЛА (в тому числі офіційні особи та обслуговчий персонал) не може брати участі в міжнародних змаганнях або діяльності Всесвітньої легкої атлетики. Нині ситуація зі ставленням до допінгу в Росії істотно не змінилася й російська влада не тільки не веде боротьбу з допінгом, а й сама бере участь у його поширенні! А ви кажете: «спорт вне палітики», — таке неможливо повернути без втручання вищого керівництва Росії.

Спорт-армія

Російський уряд вважає спорт важливим елементом національної безпеки, використовуючи його для підтримки внутрішньої стабільності та зміцнення національної обороноздатності. Більшість російських спортсменів перебуває на повному забезпеченні держави, вони мають військові звання й отримують нагороди від міноборони РФ. На Олімпіаді в Токіо 2020 року третину збірної Росії становили військовослужбовці. Вони вибороли 61 із 71 медалей. Олімпійські чемпіони, не забувши почепити ті свої нагороди, регулярно беруть участь у прокремлівських мітингах та політичних кампаніях. Як інші популярні спортсмени, вони стають депутатами та чиновниками й використовують свої успіхи для політичних цілей. Вони в системі та добровільно приймають правила гри, в тому числі щодо допінгу. Це контракт за згоду й мовчання. Поки спортсмен у системі, все добре, а якщо він хоче вийти з неї, держава знає, на які важелі треба натиснути, щоби контролювати.

Держава, залучаючи спортсменів, вміло використовує їх як агентів впливу правлячого режиму. Найвідоміший російський спортивний клуб ЦСКА не просто підпорядкований міністерству оборони РФ, а й має зобов'язання популяризувати військову службу серед молоді. Формування культу спортивних героїв для підлітків тепер виглядає ще більш страхотливо.

Мовчання російських спортсменів, попри відсторонення від участі в міжнародних змаганнях та знищенні міжнародні кар'єри, дуже промовите. Де ж їхні спортивні принципи, де сміливість, добросовісність, усі особистісні якості, які мав би розвинути спорт? У Росії все це не має значення, бо спорт у державі під суворою вертикаллю влади і є частиною політики уряду. А якщо спортсмени мовчать, то вони є частиною політичної машини. Багато російських спортсменів, як-от «майстри спорту міжнародного класу» з бойових мистецтв, пішли воювати проти України. Якщо майже сотню спортсменів виряджає на війну зі сцени в «Лужниках» представник президента РФ під оплески членів спортивних федерацій російського Союзу бойових мистецтв, то про яку аполітичність і непричетність до війни йдеться?

Навіть ті, хто залишився суто у спорті, під нейтральним прапором Олімпійського комітету, так само як під рідним триколом, є символічними солдатами своєї держави, призначеними прославляти велич «русского міра». Росія розв'язала криваву жорстку війну, направивши свої війська нищити незалежну Україну, зруйнувала цілі міста, розгромила інфраструктуру, вбила сотні тисяч людей, серед них десятки тисяч дітей і сотні українських спортсменів, принесла із собою тільки лихо і смерть. Ви можете уявити таке у XXI столітті; уявити, що це відбувається прямо зараз, поки ви читаете ці рядки? Але імперія хоче вдати, що нічого не сталося, розказувати про велике, продовжувати хизуватися міжнародними подіями й перемогами, водночас порушуючи загальноприйняті правила, заперечуючи принципи міжнародного права, демократії, свободи слова. Як зворушливо, виявляється, можна одночасно чинити злочини проти людяності в Україні й долучитися до святкування спорту й покращення розуміння та довіри між різними державами на Олімпійських іграх у Парижі.

Росія втратила колосальну сферу впливу через відсторонення від проведення міжнародних змагань та заборону участі для її спортсменів. Тому зробіть усе можливе й неможливе, щоби повернутися й посилити свої позиції. І тепер, знаючи, яку політику впроваджує російський уряд, яких методів не цурається держава, для якої не існує правил і законів, дозволити Росії повернутися до участі у змаганнях означає розділяти

її «цінності та методи», визнати, що можна просто відкупитися великими грошима, вкладеними у спортивні дії, від плюндрування фундаментальних принципів, убивств, викрадень дітей, порушень прав людини та правил змагань. Головне голосно виголосити, що спорт поза політикою, і ніхто нічого не помітить, правда ж?